

УДК 338.246.025.2:351.863

*Л. Б. Рябушка, канд. екон. наук, доц.,
Б. І. Сюркало, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"*[©]

ІНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті досліджено вплив державного регулювання через законотворчу діяльність державних органів на стійкість фінансової системи України, захист економічної конкуренції та обмеження монополізму, розвиток ринкової інфраструктури, формування системи оподаткування, проведення інноваційно-інвестиційної політики.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, стійкість фінансової системи, фінансовий менеджмент, інституційне регулювання безпеки, фінансова безпека суб'єктів господарювання.

Постановка проблеми. Перехід України до ринкових відносин в економіці обумовив створення власної системи інституційного середовища та визначення нормативно-правової бази в регулюванні діяльності суб'єктів господарювання. Зокрема дедалі більшого значення у функціонуванні суб'єктів господарювання почала набувати надійність системи фінансово-економічної безпеки підприємства. Суб'єкти господарювання, що провадять діяльність на умовах комерційного розрахунку, максимізуючи сферу свого впливу на ринку, іноді переступають межу закону, вдаючись до різних маніпуляцій (на кшталт промислового шпигунства, рейдерства, фінансових афер, підкупів, інтриг і послуг злочинних елементів), чим завдають значної шкоди своїм конкурентам. Тому особливе місце в системі регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання посідає держава. Через спеціально створену інституційну систему – органи регулювання, міністерства, відомства, установи, організації – держава здійснює постійний вплив на економічну поведінку кожного суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням впливу державного регулювання на забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання приділили увагу у своїх працях такі вітчизняні науковці, як О. І. Барановський, К. С. Горячева, Л. І. Донець, М. М. Єрмоленко, З. С. Варналій, Н. В. Ващенко, Т. Ю. Загорельська, О. М. Марченко, І. П. Мойсеєнко, Р. С. Папехін, В. Ф. Піхоцький, А. І. Сухоруков та інші. Віддаючи належне наявним науковим доробкам, слід, однак, зауважити, що не достатньо дослідженими залишаються питання іманентного впливу

інституційного регулювання фінансово-економічної безпеки саме суб'єктів господарювання. Окрім того спостерігається низький рівень правової обізнаності та дисципліни суб'єктів господарювання, що при невизначеності стратегічного вектора країни призводить до дисбалансу та виникненню загроз. Така ситуація потребує дієвого нормативно-правового забезпечення економічних процесів, що обумовлює перспективність подальших досліджень у цій сфері.

Мета статті – визначення іманентного впливу інституційного регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Інституційне регулювання захищеності підприємств від небезпек і загроз здійснюється шляхом прийняття законодавчих актів, нормативних документів, правил, інструкцій, рекомендацій, проведення різнопланових контрольних перевірок, застосування санкцій, заохочень та інших заходів.

Роль державних органів у формуванні захищеності суб'єктів господарювання від різноманітних загроз їхній фінансово-економічній безпеці насамперед полягає в:

- формуванні правової захищеності підприємництва (захист приватної власності, правове врегулювання господарських відносин тощо) та майнової безпеки;
- запобіганні утворенню монополій і зловживанню монополюним становищем;
- боротьбі з недобросовісною конкуренцією;
- контролі цін (ринкова безпека);
- нормативно-правовому регулюванні охорони інтелектуальної власності та захисту комерційної таємниці (інтелектуальна та інформаційна безпека);
- забезпеченні стабільності національної грошової одиниці, ефективного функціонування фінансових ринків: кредитного, фондового, страхового та інших;
- запобіганні спекуляціям на ринку цінних паперів; захисті прав інвесторів, регламентації процедур банкрутства; відновленні платоспроможності та санації, державній фінансовій підтримці підприємництва тощо (фінансова безпека);
- державній підтримці експорту;
- захисті національного товаровиробника від іноземної конкуренції; запобіганні коливанню валютних курсів (безпека зовнішньоекономічної діяльності);
- контролі якості освітніх послуг, зокрема у вищій освіті, нормативно-правовому забезпеченні трудової діяльності (кадрова безпека) [1].

Правову основу державного регулювання фінансово-економічної безпеки підприємств формують: Конституція України, кодекси України (Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Кримінальний кодекс України); Закони України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” станом на 11.08.2013, “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” станом на 11.10.2013, “Про захист від недобросовісної конкуренції” станом на 13.01.2009, “Про інвестиційну діяльність” станом на 09.11.2013, “Про інформацію” станом на 10.08.2012, “Про страхування” станом на 11.08.2013, “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” станом на 23.10.2013, “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму” станом на 04.07.2013; укази Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови та декрети Кабінету Міністрів України, постанови НБУ, внутрішньогосподарські нормативні акти суб’єктів господарювання. Ієрархія інституційного регулювання фінансово-економічної безпеки суб’єктів господарювання подана на рисунку 1.

Рисунок 1 – Ієрархія інституційного регулювання фінансово-економічної безпеки суб’єктів господарювання

Конституція України – єдиний нормативно-правовий акт в Україні, який має найвищий рівень юридичної сили, є головним законом держави і суспільства, регламентує найважливіші та найзагальніші суспільні відносини, приймається і змінюється за спеціально визначеною законодавством процедурою, має особливу систему державних гарантій. Конституція України – це основне джерело не лише конституційного права, а й вітчизняного права загалом [1].

Цивільним кодексом України регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.

Господарський кодекс України визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та провадження господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків і зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків і зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження й обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини та громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру та безпеки людства, а також запобігання злочинам.

Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” регулює провадження у справах про банкрутство, має пріоритет перед іншими законодавчими актами України в регулюванні відносин, пов'язаних з банкрутством суб'єктів підприємницької діяльності, за винятком випадків, передбачених цим Законом.

Закон України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” визначає правові засади здійснення державного регулювання ринку цінних паперів і державного контролю за випуском та обігом цінних паперів і їх похідних в Україні.

Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції”, застосовується до відносин, у яких беруть участь суб'єкти господарювання у зв'язку з недобросовісною конкуренцією, зокрема у разі вчинення ними дій за межами України, якщо ці дії мають чи можуть мати негативний вплив на конкуренцію на її території, якщо інше не встановлено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Закон України “Про інвестиційну діяльність” визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Він спрямований на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування економіки

України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції.

Закон України “Про інформацію” регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту інформації.

Закон України “Про страхування” регулює відносини у сфері страхування і спрямований на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій і фізичних осіб.

Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” встановлює загальні правові засади у сфері надання фінансових послуг, здійснення регулятивних і наглядових функцій за діяльністю з надання фінансових послуг. Метою цього Закону є створення правових основ для захисту інтересів споживачів фінансових послуг, правове забезпечення діяльності та розвитку конкурентоспроможного ринку фінансових послуг в Україні, правове забезпечення єдиної державної політики у фінансовому секторі України.

Закон України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму” спрямований на захист прав і законних інтересів громадян, суспільства та держави шляхом визначення правового механізму протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та забезпечення формування загальнодержавної багатоджерельної аналітичної інформації, що дає змогу правоохоронним органам України та іноземних держав виявляти, перевіряти і розслідувати злочини, пов’язані з відмиванням коштів та іншими незаконними фінансовими операціями.

Усі органи державного фінансового контролю в Україні доцільно розмежувати на:

- органи загальної компетенції, які здійснюють контроль щодо досить широкого кола об’єктів і питань відповідно до сфер своєї діяльності. Такими органами, зокрема, є: Рахункова палата, Державна фінансова інспекція України, контрольні органи, створені при державних адміністраціях, органи державного фінансового контролю, що виконують окремі функції фінансового контролю, тощо;
- органи державного фінансового контролю галузевої компетенції (здійснюють контроль у конкретних галузях). Здебільшого це органи державного фінансового контролю у складі міністерств, відомств та інших органів державної влади й управління, що здійснюють державний фінансовий контроль у певних

галузях чи видах діяльності (Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Національний банк України тощо);

- органи державного фінансового контролю міжгалузевої компетенції контролюють певні сфери фінансово-господарської діяльності об'єктів контролю незалежно від їх галузевої приналежності (Міністерство доходів та зборів України, Державна казначейська служба України, Державний митний комітет України, інші державні комітети та комісії тощо);
- органи державного фінансового контролю спеціальної компетенції здійснюють контроль незалежно від галузевої приналежності об'єктів контролю, але їхній контроль має вузьке спрямування (наприклад, Фонд державного майна України).

Державне регулювання господарської діяльності підприємств може бути прямим або адміністративним (законодавчі та нормативно-правові акти, державний контроль тощо) та непрямим економічним (мотивує шляхом матеріальної зацікавленості і проявляється в таких формах, як оподаткування, цінова політика, фінансово-кредитна політика, пільги, санкції тощо).

Пряме державне регулювання діяльності підприємств здійснюється через механізми:

- державної реєстрації підприємств;
- державного контролю якості продукції;
- обов'язкового дотримання підприємством трудового та соціального законодавства України;
- антимонопольного контролю за діяльністю підприємств;
- державного контролю за цінами;
- регламентації розрахунків зі споживачами;
- контролю за дотриманням державного порядку ведення бухгалтерського обліку та статистичної звітності тощо.

Непряме регулювання діяльності підприємств може здійснюватися у таких формах:

- розміщення державних замовлень на виробництво (реалізацію) продукції з гарантованим фінансовим і матеріально-технічним забезпеченням;
- введення системи державного регулювання розмірів фонду оплати праці, спрямованої на підтримку суспільно необхідних пропорцій між продуктивністю праці та її оплатою;
- диференціація ставок податків за окремими видами діяльності підприємств і введення системи податкових пільг;
- встановлення можливості прискореної амортизації основних фондів підприємств з метою стимулювання їх інвестиційної

діяльності, активнішого використання досягнень науково-технічного прогресу;

- стимулювання розвитку малих підприємств шляхом надання пільг при оподаткуванні, отриманні державних кредитів, створенні фондів сприяння розвитку малих підприємств;
- регулювання експортно-імпортних і бартерних операцій підприємств через механізм ліцензування, квотування, митного та валютного законодавства з метою захисту споживчого ринку України та його підприємств або стимулювання попиту на продукти національного виробництва.

Держава для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного та соціального розвитку застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності (рис. 2).

Основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є:

- державне замовлення;
- ліцензування, патентування та квотування;
- сертифікація та стандартизація;
- застосування нормативів і лімітів;
- регулювання цін і тарифів;
- надання інвестиційних, податкових та інших пільг;
- надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій і субсидій.

Серед основних суб'єктів державного регулювання фінансово-економічної безпеки підприємств є: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Міністерство доходів та зборів України, Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна казначейська служба України, Антимонопольний комітет України, Державна фінансова інспекція України, Аудиторська палата України, Національний банк України.

Так, Президент України, як глава держави та гарант Конституції України, у якій закріплені основні права та свободи українських громадян, наділений чималою владою у сфері державного регулювання фінансово-економічної безпеки підприємств. Президент України підписує прийняті Верховною Радою України закони, має право вето щодо них, створює в межах коштів, передбачених Державним бюджетом України, спеціальні дорадчі органи та служби, установи, організації, призначає та звільняє різного рангу та категорії державних службовців.

Рисунок 2 – Вплив інституційного регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання

Верховна Рада України, як найвищий орган законодавчої влади, ухвалює закони, зокрема з фінансових питань, затверджує Державний бюджет України та здійснює контроль за його виконанням в особі Рахункової палати, визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики у сфері фінансів.

Кабінет Міністрів України, як найвищий орган виконавчої влади, забезпечує проведення фінансової, інвестиційної та податкової політики, політики у сферах праці та зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки, культури, охорони природи, екологічної

безпеки і природокористування, складає та подає на розгляд Державний бюджет України та забезпечує його виконання.

Міністерство фінансів України, як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади України з фінансових питань, через нормативно-правове регулювання формує та забезпечує реалізацію державної політики у сферах:

- фінансів, бюджету, податків, митної справи;
- державного фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів;
- бухгалтерського обліку;
- випуску та проведення лотерей;
- організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності;
- видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу та обліку;
- запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Міністерство доходів і зборів України – це новостворене міністерство, яке утворене 24 грудня 2012 року. Міністерство є правонаступником Державної податкової служби України та Державної митної служби України. У складі міністерства та його територіальних органів утворюються і діють підрозділи податкової міліції. Основним завданням новоствореного Міністерства доходів і зборів є не контроль, а надання послуг підприємствам, бізнесу та фізичним особам. Основними завданнями Міністерства доходів і зборів України є забезпечення формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізація єдиної державної податкової, державної митної політики, а також боротьба з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, здійснення в межах своїх повноважень контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів та інших платежів; забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів; забезпечення формування та реалізація державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також боротьба з правопорушеннями при застосуванні законодавства з питань сплати єдиного внеску; забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за

наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів.

Міністерство внутрішніх справ України є центральним органом виконавчої влади України, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. МВС України є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування та реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань, ведення боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, охорони та оборони особливо важливих державних об'єктів.

Основними завданнями МВС України є:

- організація та координація діяльності органів внутрішніх справ щодо захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань, охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки;
- участь у розробленні та реалізації державної політики щодо боротьби зі злочинністю;
- забезпечення запобігання злочинам, їх припинення, розкриття та розслідування, розшуку осіб, які вчинили злочини, вжиття заходів з усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень;
- організація охорони та оборони внутрішніми військами особливо важливих державних об'єктів;
- забезпечення реалізації державної політики з питань громадянства;
- забезпечення проведення паспортної, реєстраційної та міграційної роботи;
- організація роботи, пов'язаної з забезпеченням безпеки дорожнього руху;
- здійснення на договірних засадах охорони майна всіх форм власності;
- визначення основних напрямів удосконалення роботи органів внутрішніх справ, надання їм організаційно-методичної та практичної допомоги; забезпечення додержання законності в діяльності осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ, працівників і військовослужбовців системи Міністерства;
- підготовка органів внутрішніх справ і внутрішніх військ для інтеграції України до Європейського Союзу.

Служба безпеки України – державний правоохоронний орган спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України. Завдання Служби безпеки України визначені Законом України “Про Службу безпеки України”. Серед них – захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного, оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувальної діяльності іноземних спецслужб, підривних посягань з боку окремих організацій і осіб. Виконується робота щодо запобігання, виявлення та розкриття злочинів проти миру та безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління, економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо становлять загрозу життєво важливим інтересам України.

Основним орієнтиром для Служби безпеки України є захист інтересів українського народу, національних і загальнолюдських цінностей. Оскільки поняття “безпека” охоплює широке коло питань для кожної держави. Окрім захисту територіальної цілісності, недоторканності кордонів, військових, економічних і політичних чинників йдеться про колективну безпеку всього регіону, здатність держав спільно протистояти новим викликам і загрозам: розповсюдженню зброї масового знищення, наркотиків, міжнародному тероризму, організованій злочинності, нелегальній міграції, екологічним лихам.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) є державним колегіальним органом, що здійснює державне регулювання ринку цінних паперів в Україні. НКЦПФР підпорядкована Президенту України та підзвітна Верховній Раді України. НКЦПФР забезпечує реалізацію єдиної державної політики щодо цінних паперів і функціонування фондового ринку в Україні, а також здійснення правового регулювання відносин, що виникають на ринку цінних паперів, захист інтересів громадян України та держави, запобігання зловживанням і порушенням на фондовому ринку, координацію діяльності міністерств та інших центральних органів державної виконавчої влади у цій сфері. Діяльність НКЦПФР спрямована на всебічне сприяння розвитку українського ринку цінних паперів як одного з найважливіших сегментів вітчизняної економіки.

Основними завданнями НКЦПФР з регулювання фінансово-економічної безпеки підприємства є:

- формування та забезпечення реалізації єдиної державної політики щодо розвитку та функціонування ринку цінних паперів і їх похідних в Україні;
- сприяння адаптації національного ринку цінних паперів до міжнародних стандартів;

- координація діяльності державних органів з питань функціонування в Україні ринку цінних паперів і їх похідних;
- здійснення національного регулювання та контролю за випуском і обігом цінних паперів та їх похідних на території України, а також у сфері спільного інвестування;
- захист прав інвесторів шляхом застосування заходів із запобігання та припинення порушень законодавства на ринку цінних паперів, застосування санкцій за порушення законодавства в межах своїх повноважень;
- сприяння розвитку ринку цінних паперів;
- узагальнення практики застосування законодавства України з питань випуску та обігу цінних паперів в Україні, розробка пропозицій щодо їх удосконалення.

Державна казначейська служба України – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України. Казначейство України входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів. Казначейство України є учасником системи електронних платежів Національного банку України.

Основними завданнями Казначейства України є: внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів; реалізація державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Казначейство України з метою організації своєї діяльності:

- забезпечує в межах повноважень здійснення заходів щодо запобігання корупції та контроль за їх здійсненням в апараті Казначейства України, його територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління;
- здійснює добір кадрів до апарату Казначейства України та на керівні посади в його територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління, формує кадровий резерв на відповідні посади, організовує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників апарату Казначейства України та його територіальних органів;
- контролює діяльність територіальних органів Казначейства України;
- організовує планово-фінансову роботу в апараті Казначейства України, його територіальних органах, на підприємствах, в

установах та організаціях, що належать до сфери його управління, здійснює контроль за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечує організацію та вдосконалення бухгалтерського обліку;

- організовує розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю Казначейства України, його територіальних органів і підрозділів, підприємств, установ, організацій, що належать до сфери його управління;
- забезпечує в межах повноважень реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, контроль за її збереженням в апараті Казначейства України;
- забезпечує в межах своїх повноважень виконання завдань мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності держави;
- організовує ведення діловодства та архіву в апараті Казначейства України відповідно до встановлених правил.

Антимонопольний комітет України є державним органом зі спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності. Антимонопольний комітет України відповідно до статті 3 Закону України “Про Антимонопольний комітет України” виконує такі завдання:

- здійснює державний контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом і пріоритету прав споживачів, запобігає, виявляє та припиняє порушення законодавства про захист економічної конкуренції;
- здійснює контроль за концентрацією, узгоджує дії суб'єктів господарювання та регулює ціни (тарифи) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
- сприяє розвитку добросовісної конкуренції;
- здійснює методичне забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції;
- здійснює контроль щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель.

Державна фінансова інспекція України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України, входить до системи органів виконавчої влади. Основними завданнями Держфінінспекції України є реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування.

Державна служба фінансового моніторингу є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом з питань фінансового моніторингу. На Держфінмоніторинг України покладаються такі основні завдання:

- збирання, оброблення та аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформація, що може бути пов'язана з підозрою в легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму;
- встановлення принципів опрацювання одержаної від суб'єктів первинного фінансового моніторингу інформації про операції, що підлягають фінансовому моніторингу, та критерії аналізу таких операцій; забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- створення та забезпечення функціонування єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Відповідно до міжнародних стандартів Державна служба фінансового моніторингу України не є ні правоохоронним, ні контролюючим органом, а функціонує у взаємодії з фінансовим сектором і правоохоронними органами.

Аудиторська палата України (далі – АПУ) функціонує як незалежний орган. АПУ формується на паритетних засадах шляхом делегування до її складу аудиторів і представників державних органів. Аудиторська палата України виконує такі завдання:

- здійснює сертифікацію осіб, які мають намір займатися аудиторською діяльністю;
- затверджує стандарти аудиту;
- затверджує програми підготовки аудиторів і за погодженням з Національним банком України програми підготовки аудиторів, які здійснюватимуть аудит банків;
- веде Реєстр аудиторських фірм та аудиторів;
- здійснює контроль за дотриманням аудиторськими фірмами та аудиторами вимог Закону України “Про аудиторську діяльність”, стандартів аудиту, норм професійної етики аудиторів;
- здійснює заходи з забезпечення незалежності аудиторів під час проведення ними аудиторських перевірок та організації контролю за якістю аудиторських послуг;

- регулює взаємовідносини між аудиторами (аудиторськими фірмами) в процесі провадження аудиторської діяльності та у разі потреби застосовує до них стягнення;
- виконує інші повноваження, передбачені Законом України “Про аудиторську діяльність” і Статутом АПУ.

Національний банк України (НБУ) – центральний банк України, особливий центральний орган державного управління. Основною функцією НБУ є забезпечення стабільності національної грошової одиниці. На її виконання Національний банк повинен виходити з пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. Національний банк у межах своїх повноважень сприяє стабільності банківської системи за умови, що це не перешкоджає досягненню цілі цінової стабільності. Національний банк також сприяє додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України за умови, що це не перешкоджає досягненню цінової стабільності та стабільності банківської системи.

В Україні державне регулювання фінансово-економічної безпеки підприємства здійснюється шляхом імперативного та диспозитивного методів впливу. Імперативний метод державного регулювання характеризується загальними заборонами, обмеженістю вибору поведінки та можливістю діяти лише таким чином, як цього вимагає закон. Диспозитивний метод залишає за суб’єктом, на якого направлене таке регулювання, право вибору власної поведінки, тобто диспозитивний метод має рекомендаційний характер і не є обов’язковим для виконання.

Державне регулювання фінансово-економічною безпекою підприємства направлене перш за все на:

- інформаційне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств через затвердження національних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств; безпеку грошового обігу та форм розрахунків; безпеку кредитних операцій; валютне регулювання; регулювання інвестиційних операцій; страхування; процедуру банкрутства та санації підприємств;
- захист комерційної таємниці та інтелектуальної власності;
- форми та методи конкурентної боротьби;

Таким чином, на сьогодні в Україні налічується велика кількість державних органів, які впливають або безпосередньо регулюють фінансово-економічну безпеку підприємств. Кожен з цих органів застосовує свої методи впливу, видає власні нормативно-правові акти, застосовує санкції, надає певні заохочення залежно від сфери діяльності державного органу, установи, організації. Однак трапляються

випадки прогалин у законодавстві України, неефективності, двозначності норм у сфері регулювання фінансово-економічної безпеки підприємств. Автор роботи [2] доцільно зазначає, що з метою вдосконалення нормативно-правової бази державного фінансового контролю необхідно:

- розробити та затвердити програму законотворчої діяльності з удосконалення бюджетного законодавства у сфері державного фінансового контролю, визначивши в ній конкретні терміни розробки та прийняття законів, інших законодавчих актів, встановити терміни її реалізації та постійний контроль за виконанням;
- прийняти Закон України “Про державний контроль за дотриманням бюджетного законодавства і відповідальність за бюджетні правопорушення”, який повинен регулювати відносини у сфері здійснення державного контролю за дотриманням бюджетного законодавства, визначати органи, покликані здійснювати такий контроль, їх повноваження, перелік бюджетних порушень залежно від стадії бюджетного процесу; порядок прийняття рішень щодо таких порушень; основні процедури накладання стягнень і вжиття санкцій до порушників бюджетного законодавства;
- прийняти в новій редакції, з урахуванням накопиченого досвіду роботи Рахункової палати та інших організацій, Закон України “Про Рахункову палату”, спрямований на встановлення в Україні дієвого контролю за формуванням і використанням державних фінансових, матеріальних та інших ресурсів, державної власності (майнових активів і пасивів держави) та досягнення його відповідності Лімській декларації керівних принципів фінансового контролю;
- провести парламентські слухання з обговорення актуальних і загальних проблем організації ефективного державного фінансового контролю в Україні та визначення напрямів і термінів їх розв’язання;
- внести пропозицію до Міністерства фінансів України щодо необхідності запровадження Порядку доведення до бюджетних установ, виконавців різних державних програм паспортів, де чітко б визначався кінцевий результат та інші умови ефективного використання бюджетних коштів;
- розробити методику оцінки ефективності контрольної-перевірочної діяльності та забезпечити її використання у практичній роботі.

Під час формування цілісної нормативно-правової бази державного фінансового контролю в Україні слід вирішити такі завдання:

- визначити понятійний апарат державного фінансового контролю;
- розробити методологію державного фінансового контролю (цілі, завдання, принципи тощо) та провадити цю діяльність на наукових засадах;
- визначити (сформувати) організаційну структуру всієї системи державного фінансового контролю; органи нормативно-правового регулювання державного фінансового контролю, їхні права й обов'язки; суб'єкти права державного фінансового контролю; предмет, відносини регулювання, цілі та завдання системи нормативно-правових актів державного фінансового контролю; основні джерела права державного фінансового контролю (нормативно-правові акти) та рівні нормативно-правового регулювання; порядок побудови системи нормативно-правових актів державного фінансового контролю, її структуру (частини, розділи, підрозділи тощо, їх розташування в певній послідовності) та зміст;
- розробити порядок систематизації нормативно-правових актів державного фінансового контролю;
- узгодити основні напрями взаємодії правових актів державного фінансового контролю з актами інших підгалузей (сфер) фінансового права, а також з іншими галузями права.

Досконале законодавство України з державного регулювання фінансово-економічної безпеки підприємств, чіткий розподіл контрольних функцій серед державних контролюючих органів, з чіткою регламентацією та послідовністю дій стосовно проведення контрольних перевірок і застосування санкцій – це запорука високого рівня фінансово-економічної безпеки підприємств і, як результат, процвітання національної економіки в цілому [2].

Висновки. Підводячи підсумок, зауважимо, що законотворча діяльність державних органів направлена на забезпечення легітимності підприємницької діяльності, захист економічної конкуренції та обмеження монополізму, розвиток ринкової інфраструктури, формування системи оподаткування, проведення інноваційно-інвестиційної політики і безпосередньо відображається на умовах ведення бізнесу підприємствами України. Саме державне регулювання значною мірою спричиняє підвищення або зниження рівня фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання.